

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-234-252](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-234-252)

УДК 336.77(477)

JEL Classification: G21; E51

Ірина Володимирівна Садчикова

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: aspirant_chstu@stu.cn.ua. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5144-1306>

ResearcherID: [F-4936-2014](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306). **Scopus:** [57210807736](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306)

Ольга Миколаївна Кальченко

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: onkalchenko.2014@gmail.com. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-7120-9843>

ResearcherID: [H-2185-2014](http://orcid.org/0000-0002-7120-9843)

Олена Іванівна Панченко

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: pan68@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-8071-4983>

ResearcherID: [F-6779-2016](http://orcid.org/0000-0001-8071-4983)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто етапи історичного становлення кредитного ринку України, описано суб'єкти кредитного ринку, що дало змогу сформулювати поняття «кредитний ринок». Визначено основні функції забезпечення нормального функціонування кредитного ринку України. Проаналізовано структуру кредитного ринку та досліджено вплив інституційних факторів на його розвиток. Структуровано складові стратегічного розвитку кредитного ринку внаслідок впровадження інноваційних трансформацій. Показано та проаналізовано індекс фінансового стресу кредитного ринку України за 2013-2023 роки. Визначено заборгованість небанківських фінансових компаній, вивчено ринок нерухомості та іпотечного кредитування та визначено їхню роль у розвитку сучасного кредитного ринку. Проаналізовано боргове кредитне навантаження на домогосподарства. Структуровано показник кредитного ризику та виділена його роль у плануванні нових типів кредитних продуктів.

Ключові слова: кредитний ринок, кредитні відносини, кредит, кредитна установа, фінансово-кредитна структура, кредитна програма, фінансово-кредитні інститути, кредитна політика.

Рис.: 11. Табл.: 1. Бібл.: 27.

Постановка проблеми. Забезпечення розвитку кредитного ринку України є пріоритетним завданням для економічної безпеки держави. Учасники кредитного ринку забезпечують стале зростання обігового капіталу підприємств та стабілізують ризики ліквідності фінансової системи. При такому співвідношенні темпи економічного зростання та стабільного розвитку безпосередньо залежать від можливості забезпечувати потреби суб'єктів господарювання необхідними фінансовими ресурсами. Загальні тенденції цифровізації розвитку всіх типів кредитних операцій дають можливість зробити висновки про те, що значне послаблення ролі одних представників кредитного ринку,

відкриває дорогу новим кредитним установам, діяльність яких має інноваційний характер, а їхня загальна стратегія розвитку відповідає всім викликам сучасності. Кризовий стан, у якому кредитний ринок опинився на початку 2022 року було пройдено, проте макроекономічна динаміка не є стабільно зростаючою, ці процеси підсилюються невизначеною військово-політичною ситуацією і відсутністю постійних джерел електроенергії, що призводить до введення додаткових лімітів на її споживання і закриття деяких видів бізнесу, що не може працювати в таких умовах. Таким чином, розвиток кредитного ринку потребує неординарних заходів та рішень щодо подолання цієї проблеми та продовження розвитку масштабів кредитування для забезпечення стабільності економічного розвитку. Ці та інші питання підкреслюють актуальність обраної теми дослідження та потребують детального висвітлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у теоретичні дослідження сучасних тенденцій розвитку кредитного ринку України внесли такі вчені, як Н. А. Бунде, М. Н. Римар, О. М. Колодізев, О. К. Карасик, М. О. Коваленко, Ю. І. Онищенко, Т. Ф. Григораш, Н. К. Бондаренко та інші. Відзначаючи теоретичну важливість та практичну значущість наукових праць, присвячених проблемам розвитку кредитного ринку в Україні, слід зазначити, що недостатньо розкритими залишаються питання взаємодії учасників кредитного ринку та його прямий вплив на економічну систему, а також взаємозв'язок з іншими сегментами фінансово-кредитної системи. Проблемними також залишаються питання налагодження діяльності учасників кредитного ринку та міжнародних організацій, чиї цільові внески в бюджет держави є значними. Усі ці проблемні питання зумовлюють актуальність вибраної теми дослідження.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Розвиток кредитного ринку в Україні супроводжується впровадженням нових інноваційних механізмів управління фінансовими потоками в умовах глобалізації та цифровізації. Прямий вплив на сучасний стан кредитного ринку в Україні мають міжнародні фінансові організації, що здійснюють фінансування різних статей державного бюджету і створюють передумови для трансформації кредитного законодавства під рівень кредитних ринків країн ЄС. Основні проблеми, що постають при перебудові кредитного ринку, – це проблема структурування кредитного ринку за різними сегментами, яка недостатньо висвітлена в дослідженнях, проблема формування регіональної приналежності кредитного ринку до категорії позичальників, що також є недостатньо розкритою, проблема розробки теоретико-методологічних підходів побудови моделі інституційної структури кредитного ринку на основі нових цифрових викликів, що відбуваються у зв'язку із впливом військового фактору та трансформаційних зрушень у законодавстві, та інших, що потребують детальнішого теоретичного розгляду, аналізу та обґрунтування.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження теоретичних положень щодо сутності та складових кредитного ринку та сучасних тенденцій його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кредитні відносини є основним елементом економіки будь-якої держави. Сукупність кредитних відносин, що виникають між різними учасниками, регулюється законодавчими актами й формується кредитний ринок України. При цьому еволюція кредитних відносин пройшла довгий шлях становлення та розвитку, а вдосконалення інфраструктурних елементів кредитного ринку відбувається і нині. Теоретичні концепції аналізу проблематики сучасних тенденцій кредитного ринку постійно трансформуються, оскільки кредитний ринок не є сталою системою, а видозмінюється залежно від умов, що виникають при відносинах кредитора й позичальника, а також їх похідних. Попит на кредитні продукти прямопропорційно породжує пропозицію. Основним джерелом позикового капіталу на кредитному ринку є грошовий капітал, що тимчасово вивільнився для повторного його кругообігу. Щоб проаналізувати сучасні тенденції розвитку кредитного ринку в Україні, виділимо його основні етапи історичного становлення [19]:

1 етап (1991-1996 рр.) – закладені основи інституційної структури кредитного ринку та підготовлена відповідна законодавча база для його функціонування.

2 етап (1997-1999 рр.) – перша світова фінансова криза. Український кредитний ринок не зміг адекватно відреагувати й відбувся частковий обвал кредитних ставок, частина представників українського кредитного ринку закрила свій бізнес.

3 етап (2000-2006 рр.) – зростання кредитного ринку, збільшення кількості кредитних установ.

4 етап (2007-2008 рр.) – кредитний бум, різке зростання номенклатури кредитних продуктів і послуг. Зниження фінансового порогу для позичальника.

5 етап (2008-2009 рр.) – друга світова фінансова криза. Повторне різке скорочення кількості кредитних установ та погіршення фінансових прогнозів зростання економіки від провідних міжнародних інституцій. Перегляд НБУ граничних значень основних статистичних показників фінансової стійкості та кредитоспроможності.

6 етап (2010-2019 рр.) – часткове відновлення кредитного ринку. Поступове зростання обсягів продажів кредитних продуктів.

7 етап (2020-2023 рр.) – третя світова фінансова криза, викликана пандемією коронавірусної інфекції, що призвела до значного скорочення робочих місць та перегляд показників ліквідності на світовому кредитному ринку. Початок повномасштабних військових дій в Україні, що призвів до закриття частини учасників кредитного ринку або їх релокацію в інші країни з переходом роботи у хмарні сервіси.

Як бачимо, кредитний ринок в Україні розвивається циклічно, нерівномірно, оскільки не є достатньо захищеним і міцним для протистояння загрозам і небезпекам ззовні. Для проведення більш детального аналізу сучасного стану кредитного ринку України розглянемо склад суб'єктів-учасників кредитного ринку (рис. 1).

Рис. 1. Суб'єкти кредитного ринку України

Джерело: згруповано автором на основі [9; 14].

Розглянувши детальніше рис. 1, можемо побачити, що суб'єктами кредитного ринку є чотири категорії учасників, а саме: кредитори, позичальники, регулятор та посередники, кожен із них виконує свою важливу частину роботи для ефективного функціонування загальної системи кредитування. Отже, можемо сформулювати [22] поняття «кредитний ринок» – це система взаємопов'язаних елементів, суб'єктів та учасників кредитних відносин, що взаємодіють між собою в межах представлених типів кредитних операцій з надання та повернення фінансових позик.

Для визначення меж діяльності кредитного ринку визначимо функції, що лягають в основу забезпечення нормального функціонування [21]:

- ринкова функція включає в себе забезпечення роботи таких категорій, як ціноутворення, розподіл та інформаційний супровід;
- фінансова функція включає в себе такі категорії, як акумуляція фінансових потоків, соціальна складова, інвестиційна складова та накопичувальна складова;
- загальноспецифічна включає в себе такі категорії як: трансформація, посередництво та координація.

Визначені три групи функцій створюють сприятливе навколишнє економічне та фінансове середовище на кредитному ринку для подальшого його розширення та впровадження новітніх технологій обробки

фінансових потоків. Представлені функції кредитного ринку сприяють його консолідації як цілісної самостійної системи в загальнодержавній економічній політиці. Описані функції визначають структуру кредитного ринку та деталізують її складові (рис. 2).

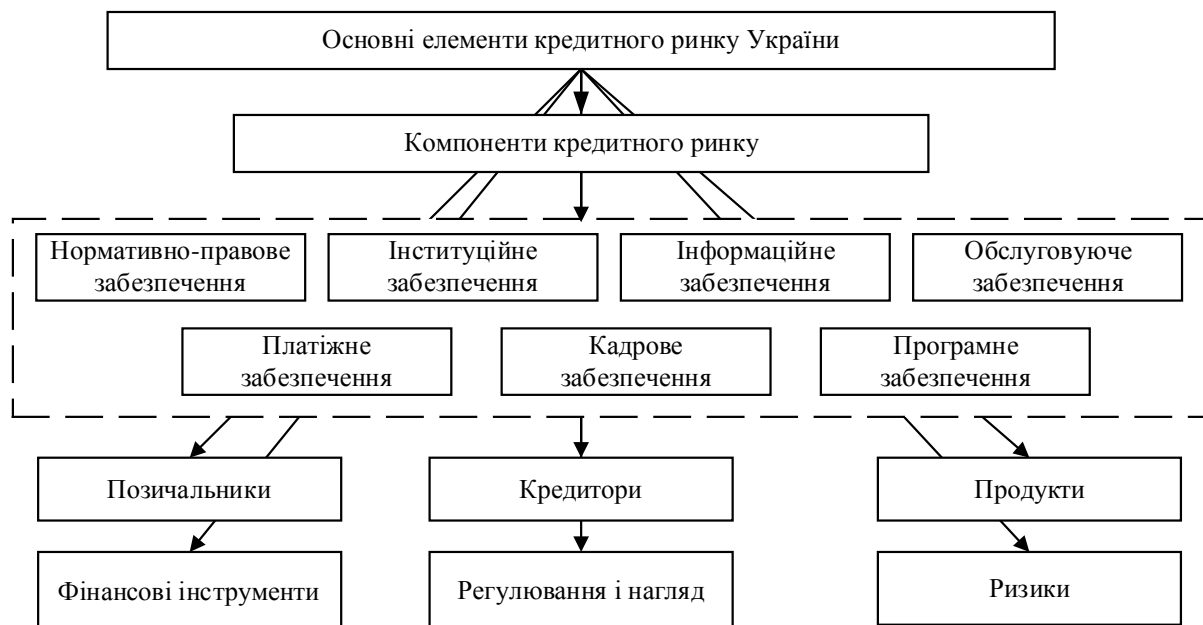

Рис. 2. Структура кредитного ринку України

Джерело: згруповано автором на основі [7; 9; 26].

Як видно із рис. 2 структура кредитного ринку України досить розгалужена й охоплює всі сфери економічного впливу. Наведена структура кредитного ринку є результатом взаємодії всіх його елементів, що є окремими ланками кредитної системи. Основний вплив на структуру кредитного ринку здійснюють інституційні фактори, що тісно взаємопов'язані із таким компонентом як регулювання і нагляд за системою кредитування в державі. Інституційний вплив представлено на рис. 3. Інституційні фактори впливу на розвиток кредитного ринку включають в себе комплексний набір правових, організаційних, інформаційно-цифрових, політичних та економічних елементів, що напряму впливають на його діяльність. Перераховані фактори є важливими індикаторами стану національної економіки та її впливу на кредитний ринок. Таким чином вивірена та досконало сформована законодавча база і продумані процеси саморегуляції кредитних відносин прямопропорційно впливають на розвиток кредитного ринку, вони створюють стабільне, захищене середовище для всіх учасників кредитних відносин, що сприяє збільшенню обсягів кредитування та прискорення темпів розвитку бізнес-структур, нових типів кредитних компаній та економічному зростанню держави [1].

Рис. 3. Вплив інституційних факторів на розвиток кредитного ринку
Джерело: згруповано автором на основі [13; 27].

Як видно із рис. 3, вплив інституційних факторів на розвиток кредитного ринку є значним, а залежність стану кредитного ринку від цих складових визначає ефективність, з якою учасники проводять фінансово-кредитні операції. Основу впливу інституційних факторів на розвиток кредитного ринку визначають процеси інноваційних трансформацій учасників кредитних відносин та їхні цифрові фінансові продукти [3], що створюють новітні тренди на декілька періодів вперед і дають можливість підготувати продуману законодавчу базу [25]. Стратегічний розвиток кредитного ринку внаслідок впровадження інноваційних трансформацій представлений на рис. 4.

Як видно з рис. 4, кредитний ринок України при цьому поділений на дві категорії – це національні кредитні установи й регіональні кредитні установи. Баланс між ними гарантує сталий розвиток кредитних відносин, а збільшення кількості учасників кредитного ринку дає можливість більш широкого впровадження інновацій кредитних продуктів та послуг [2].

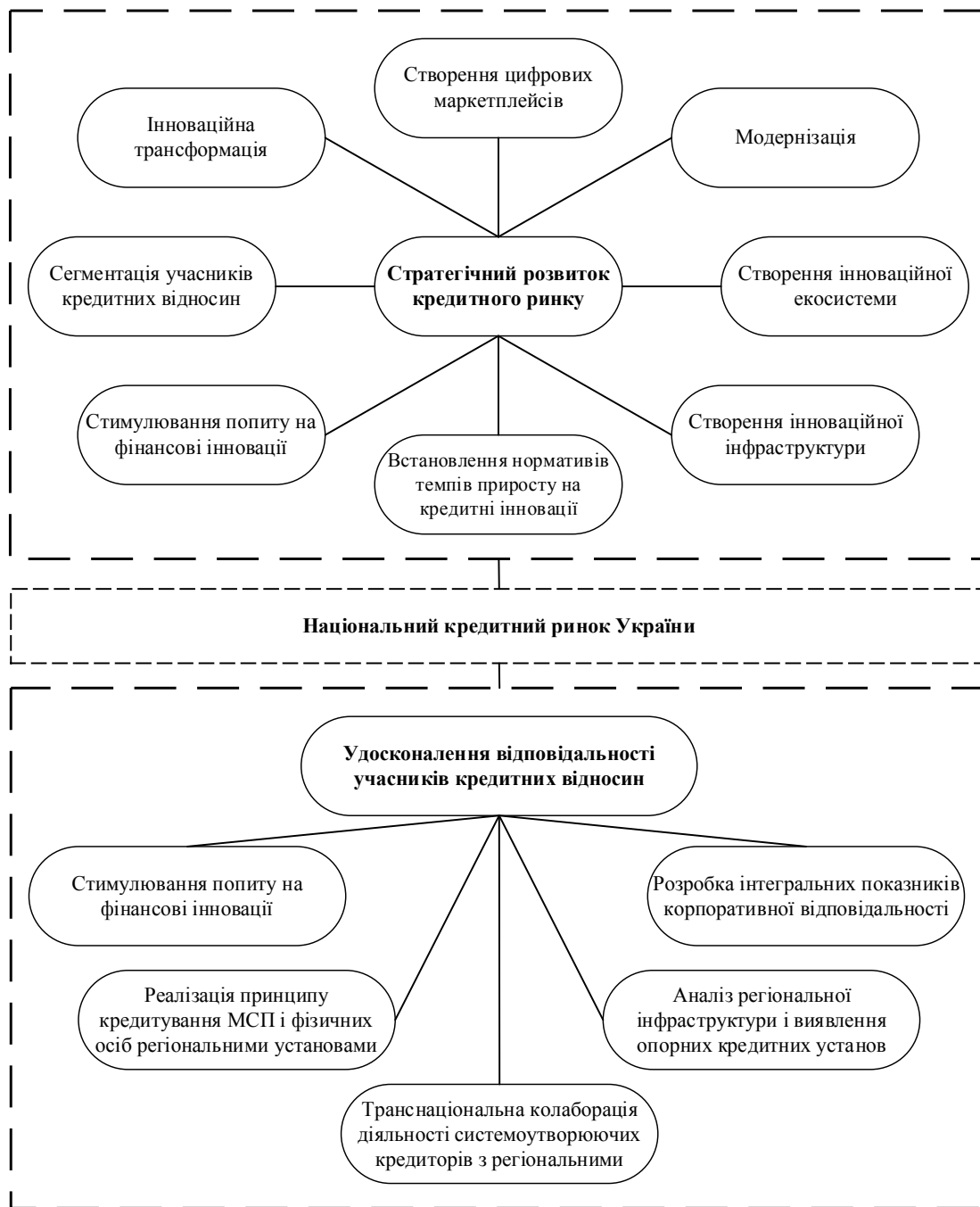

Рис. 4. Стратегічний розвиток кредитного ринку внаслідок впровадження інноваційних трансформацій
 Джерело: згруповано автором на основі [10; 11].

Таким чином, стратегічний розвиток кредитного ринку внаслідок інноваційної трансформації поділяється на дві частини, це інноваційний розвиток і розвиток регіональних та національних учасників кредитних відносин. Така схема розподілу прав і обов'язків дає можливість зменшити частку виданих бланкових кредитів, що можуть бути реструктуризовані через кризові процеси в економіці [4]. При впровадженні такої моделі роботи національний кредитний ринок отримує забезпечені в достатній кількості активами кредитні

установи, що здатні підіймати показники виданих кредитних продуктів і мають ефективну ризикоорієнтовану та скорингову моделі для відсіювання фінансово нестійких або сумнівних МСП та фізичних осіб учасників кредитних відносин.

Щоб детальніше розібратися в сучасних тенденція розвитку кредитного ринку, розглянемо детальніше показник індексу фінансового стресу (ІФС) за період 2013-2023 рр. (рис. 5).

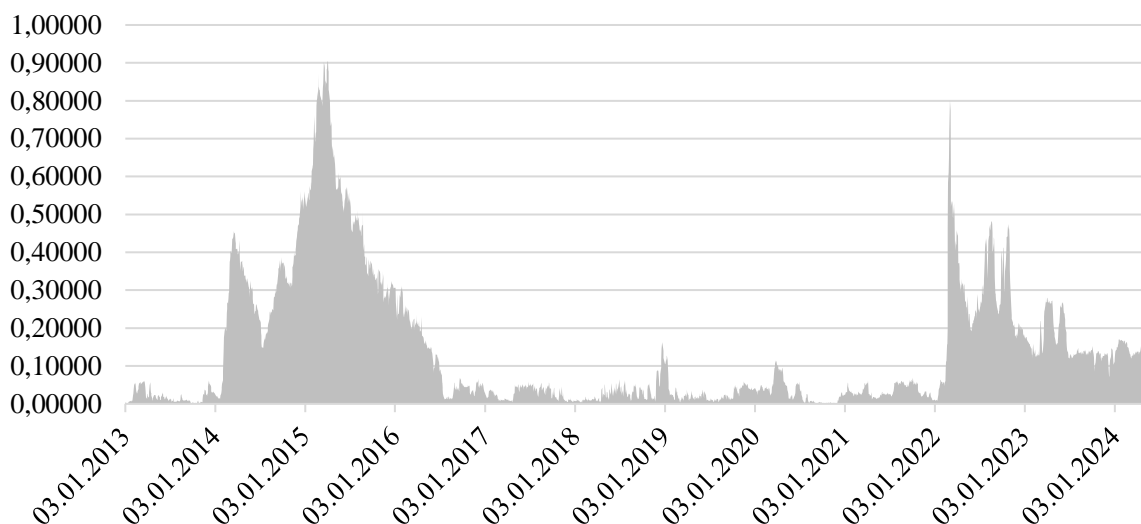

Рис. 5. Індекс фінансового стресу кредитного ринку України (ІФС)
Financial Stress Index (FSI)

Джерело: згруповано автором на основі [16; 20].

Як бачимо із рис. 5, найбільш кризові періоди для кредитного ринку України були 2014-2016 рр. – значення показника досягало 0,92 пункту, та 2022 рік – значення показника досягало 0,77 пункти, що відповідає політичним, економічним і військовим коливанням, які відбувалися в державі саме в цей досліджуваний період. Проте зауважимо, що показник ІФС відображає поточний стан кредитного сектора економіки й не вказує на майбутні потенційні ризики в короткостроковій чи довгостроковій фінансовій перспективі [23]. Разом із показником ІФС сильно впливає на стан кредитного ринку показники зміни обсягів виробництва продукції та доходу компаній рис. 6.

Як бачимо із рис. 6, за досліджуваний період (2013-2023 роки), представлені показники у відсотках доходів промисловості, доходів інших галузей і обсяги виробництва промисловості. Ці показники напряду показують можливість кредитуватися різним представникам представлених галузей економіки. Найбільш сприятливі умови для кредитування склалися у другій половині 2015 р. та першій половині 2016 років, а також в період 2021 року, коли доходи й обсяги виробництва були максимальними. Найкризовішим періодом, очікувано став період 2022 року, на показники якого вплинули повномасштабні військові дії на території України, кредитування зупинилося і виробництво також на термін до 4 місяців протягом звітного року.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

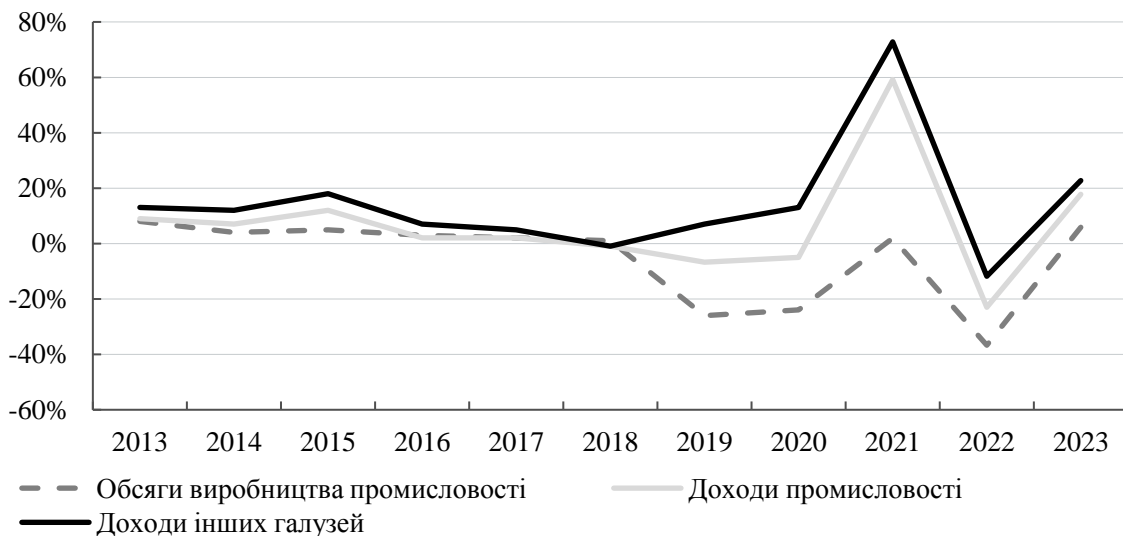

Рис. 6. Зміни обсягів виробництва продукції та доходу компаній
Джерело: згруповано автором на основі [8; 20].

Зазначимо, що одну з головних ролей у розвитку кредитного ринку займає показник заборгованості НФК, % ВВП (рис. 7).

Як видно з рис. 7, показник заборгованості НФК протягом досліджуваного періоду найвищі свої значення показував у 2014-2015 роках, це результат неякісної перевірки позичальників, неправильно скорегованої скорингової моделі, та як результат, неякісний кредитний портфель, що складається з неблагонадійних юридичних і фізичних осіб. Кредитна спроможність бізнес-структур загалом знаходиться на низькому рівні, заборгованість до показника ВВП становить – 41 %, це з урахуванням частки кредитів, що визнані безнадійними, без них – 32 %. Отже, більша частина виданих кредитів на кредитному ринку в цей період були списані за рахунок резервів або безповоротно втрачені. Кредитні структури були виведені з кредитного ринку, їхні ліцензії анульовані. Проте відновлення економіки України, потребує збільшення запозичень як на внутрішньому, так і зовнішньому кредитному ринках [15].

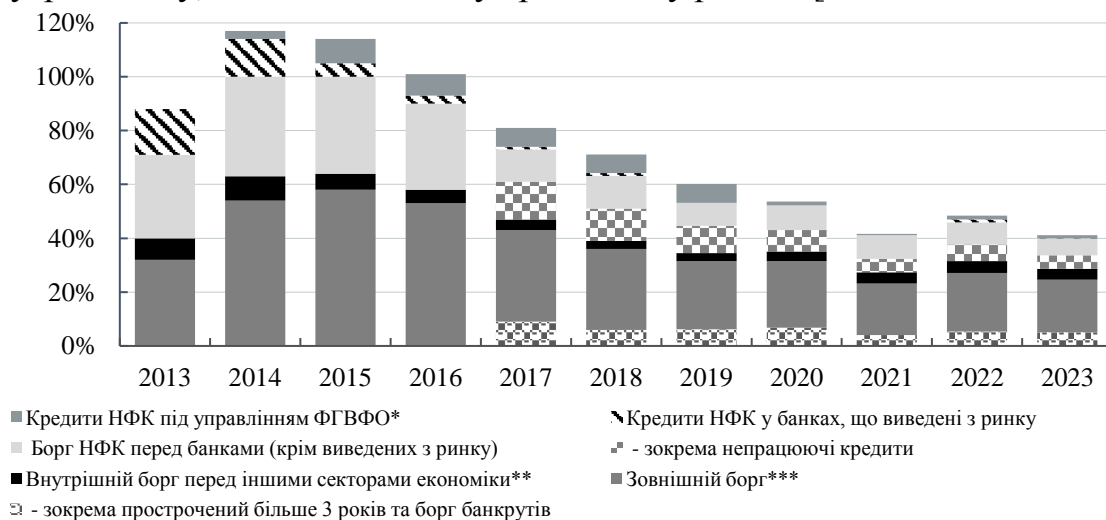

Рис. 7 – Заборгованість небанківських фінансових компаній, % ВВП

Джерело: згруповано автором на основі [18; 20].

Розглядаючи кредитний ринок нерухомого майна, треба відзначити його поділ на нове іпотечне кредитування (2021-2024 рр.) і старе іпотечне кредитування (до початку 2021 р.). Ситуація зі старим іпотечним кредитуванням загалом залишалася сталою, відбувалося прогнозоване зростання будівництва житлових і не житлових приміщень у період з 2016 року до початку 2021 року. У цей період середньорічний показник приросту становив 22 %. Активне кредитування відбувалося на тлі позитивних прогнозних значень коефіцієнтів зростання доходів населення та бізнесу [17]. Ситуація з новим іпотечним кредитуванням склалася інша, оскільки були впроваджені державні пільгові програми, такі як «ЄОселя» та «Доступна іпотека». Детально це відображено на рис. 8.

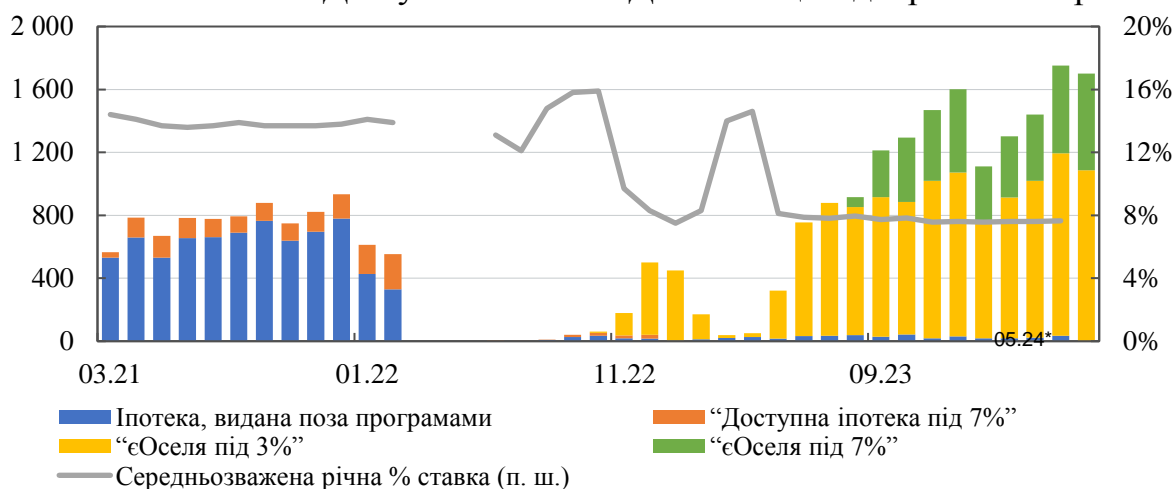

Рис. 8. Ринок нерухомості та іпотечне кредитування

Джерело: згруповано автором на основі [8; 20].

Як бачимо на рис. 8 показана наочна інформація про доступні програми на кредитному ринку, їх ставки та кількість виданих кредитних продуктів за період. На новітній ринок кредитування нерухомості вплинуло два фактори – це коронавірусна пандемія (2021 рік) та повномасштабні військові дії з лютого 2022 року. Ці два періоди ми бачимо відображені із просадками по кредитуванню, особливо на початку 2022 року, коли кількість виданих іпотечних кредитів становило нуль. Загалом, в другій половині 2023 року та на початку 2024 року ситуація почала покращуватися і поступово відбувається збільшення кредитування у сфері нерухомості, що є позитивною тенденцією як для іноземних інвесторів, так і для внутрішніх споживачів [5]. Разом із доступними програмами кредитування на кредитному ринку, з’ясуємо яке кредитне навантаження припадало на домогосподарства за період 2013-2023 рр. (рис. 9).

Як бачимо із рис. 9, зростання кредитного портфеля відбувається пропорційно зміні доходів підприємств. При цьому сукупне боргове навантаження залишається низьким в період 2019-2023 років. На початок 2022 року менше чверті підприємств мало кредитне навантаження. Кредитні установи продовжують оцінювати закредитованість фізичних осіб як рекордно

низьку. Кредитне та боргове навантаження позичальників залишається неоднорідним залежно від рівня доходів на кінець 2023 року [12].

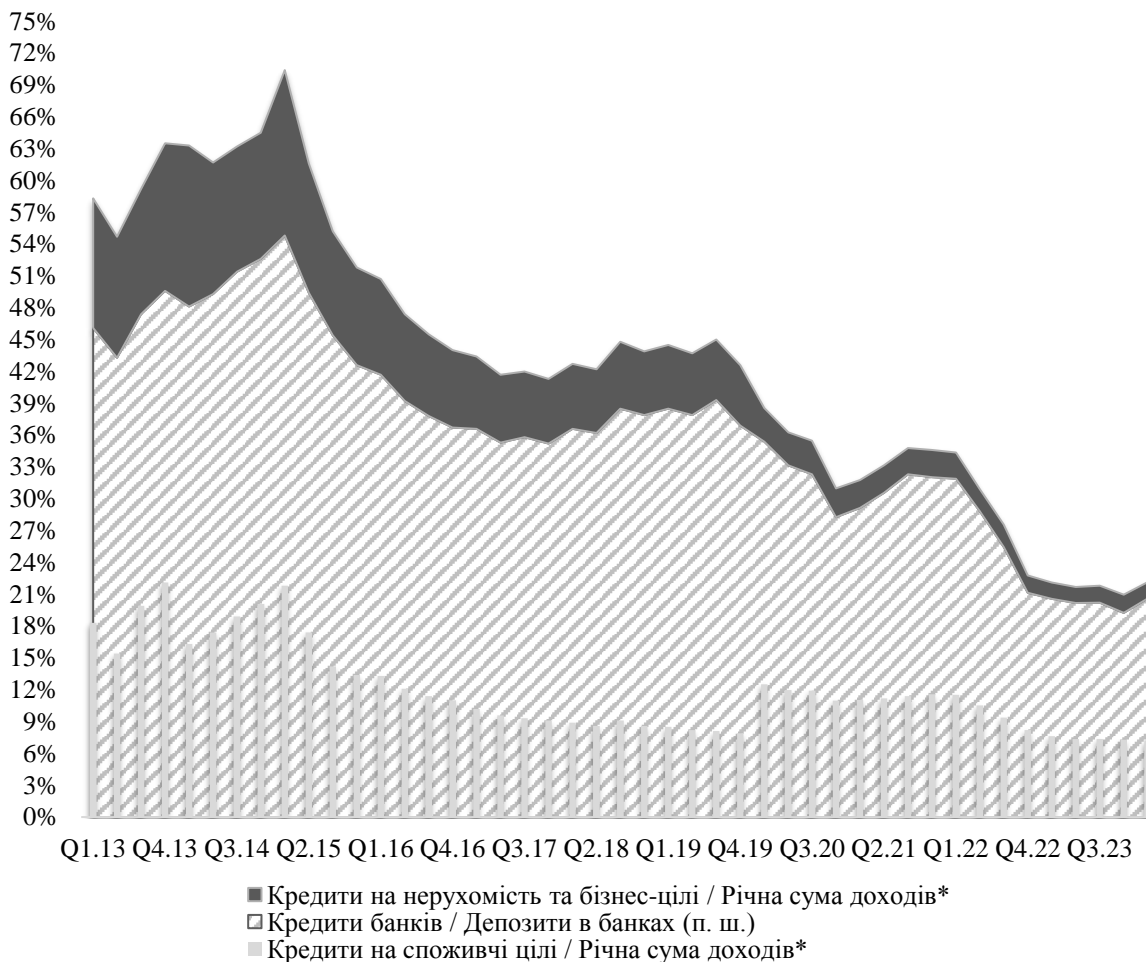

Рис. 9. Боргове навантаження на домогосподарства, %
Джерело: згруповано автором на основі [8; 20].

Детально розглядаючи сучасний стан кредитного ринку України, слід звернути увагу на показник кредитного ризику (табл. 1).

Таблиця 1

Показник кредитного ризику

Рік	Значення показника (max 10 пунктів)
2013	6
2014	10
2015	10
2016	8
2017	7
2018	5
2019	5
2020	7
2021	8
2022	10
2023	4

Джерело: структуровано автором на основі [8; 16; 20].

З табл. 1 бачимо, що найвищі показники кредитного ризику були в період найбільш кризових економічних і політичних процесів в державі, а саме 2014-2015 роки та 2022 рік. НБУ оцінює ризики за шкалою від 0 до 10, де 0 – найнижчий рівень ризику, 10 – найвищий рівень ризику. Даний показник дає чітко зрозуміти період найбільших фінансово-економічних коливань на кредитному ринку. Часовий проміжок, коли значення показника наближається до максимального значення асоціюється з нестабільністю економіки й обмеженою кредитною спроможністю ринку надавати в кредит тимчасово вільні фінансові ресурси.

Вагомий вплив на розвиток кредитного ринку мають НФКУ. Їх кредитна діяльність схожа з діяльністю банківських установ, але вони мають спрощену структуру та меншу кількість фінансових коефіцієнтів, що використовуються регулятором для аналізу їхньої кредитної діяльності [6]. Розглянемо детальніше динаміку залучених кредитних ресурсів НФКУ (небанківських фінансово-кредитних установ) за період 2013-2023 рр. (рис. 10).

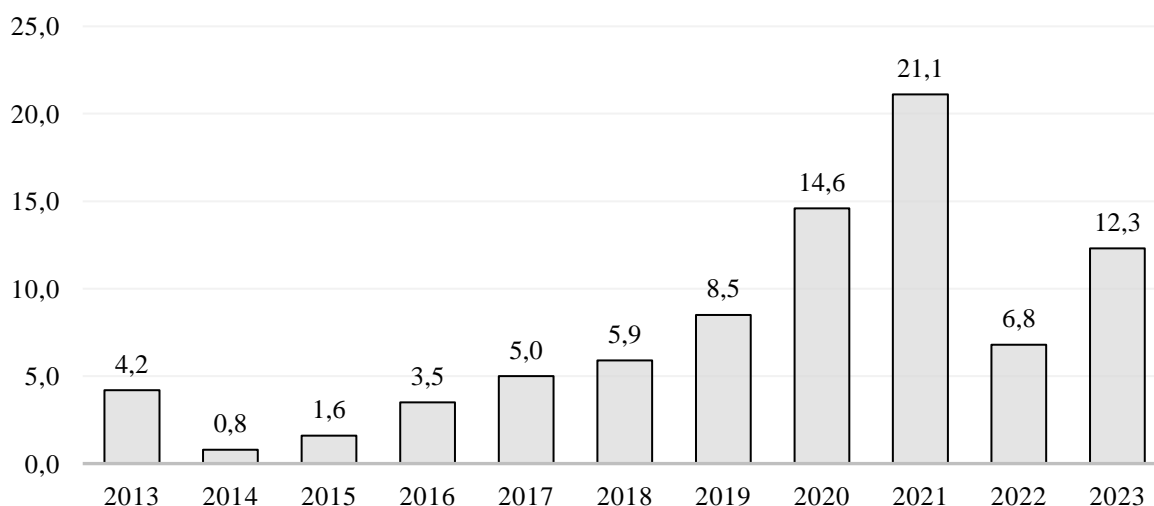

Рис. 10. Динаміка кредитних ресурсів небанківських фінансово-кредитних установ у 2013-2023 рр., млрд грн

Джерело: згруповано автором на основі [18; 20].

Як видно із рис. 10, найскладніші періоди залучення кредитних ресурсів НФКУ припадають на 2014-2018 рр. та 2022 р. Ці періоди пов'язані зі світовою фінансовою кризою та повномасштабними військовими діями. Потенційні залучені кредитні ресурси, що надходять до банків та НФКУ за різними видами фінансових операцій спрямовуються на кредитний ринок у вигляді надання кредитів або лізингу. При цьому слід враховувати ризики, що можуть супроводжувати дані типи кредитних операцій, що більше детально відображені на рис. 11. Суб'єкти кредитного ринку управляють ризиками шляхом прийняття управлінських рішень та впровадження заходів, що відображені в генеральній стратегії розвитку кредитної установи. Для

правильного реагування на різного роду ризики, створюють відповідний структурний підрозділ, який розробляє і корегує прийняту за основу модель управління ризиками. Ризик-менеджмент кредитної установи забезпечує досягнення таких цілей:

- ризики мають бути усвідомленими, розбитими на підвиди, якщо неможливо системно описати всі компетенції ризиків та зрозумілими;
- рішення по мінімізації ризиків мають відповідати стратегічним завданням кредитної установи (генеральному плану або генеральній стратегії);
- рішення по нейтралізації ризиків повинні бути чітко сформульованими та конкретними;
- очікувана дохідність за звітний період має повністю компенсувати рівень ризику;
- розмір капіталу кредитної установи має відповідати розміру покриття можливих ризиків.

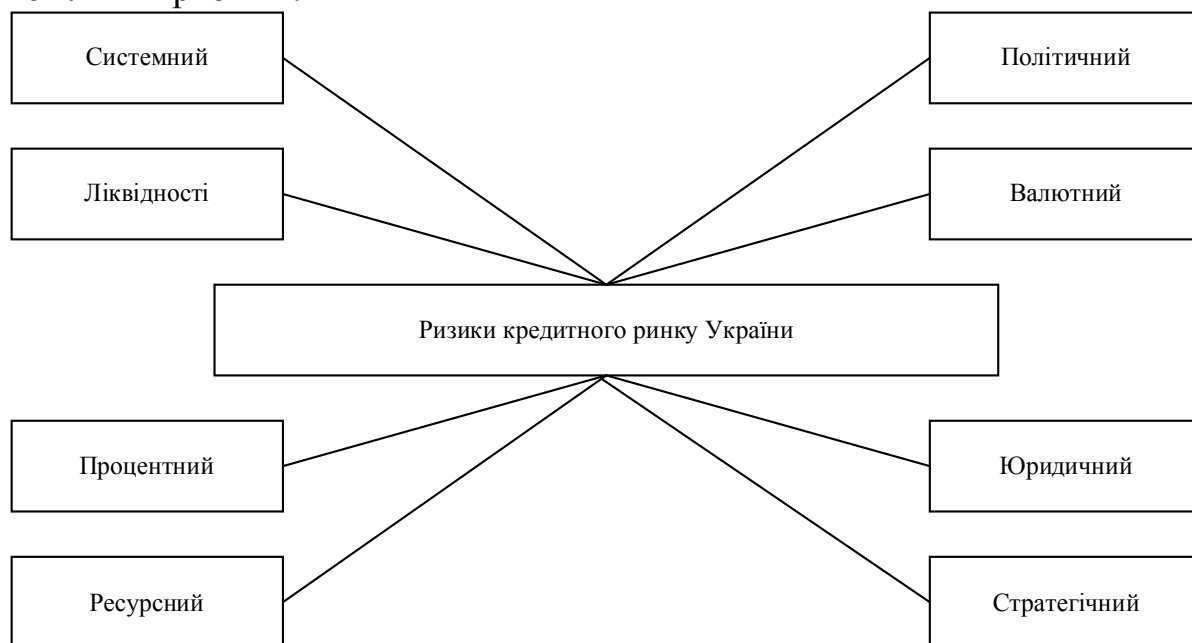

Рис. 11. Види ризиків представлених на кредитного ринку України
Джерело: згруповано автором на основі [24].

Відповідно до рис. 11, ми бачимо, що в результаті кредитної діяльності, фінансові установи стикаються з великою кількістю ризиків. Кредитні установи при цьому можуть використовувати попереджувальні заходи для запобігання появі тих чи інших видів ризиків та формують шляхи подолання наслідків, якщо ризикових ситуацій не уникнути. Ефективність таких заходів може бути різною, це залежить від суб'єктивних та об'єктивних чинників. Одним із виходів подолання ризиків кредитного ринку є перепродаж кредитної заборгованості позичальника спеціалізованим компаніям або іншим фінансовим установам.

Висновки і пропозиції. Кредитний ринок України представлений різними учасниками кредитних відносин. Саме кредитні відносини є запорукою

зростання економіки держави, створення нових робочих місць та розширенню бізнесу підприємств. Головний чинник розвитку кредитного ринку – це довіра суспільства і знання про те, що умови надання кредитів є чіткими, простими і прозорими без прихованих комісій, страхових внесків і додаткових фінансових платежів. Основними гравцями на кредитному ринку є БКУ і НБКУ. НБКУ напряму безпосередньо видають кредити населенню та представлені кредитними спілками, іншими кредитними установами, ломбардами та фінансовими компаніями. БКУ представлені банками. В умовах представлених деформацій кредитного ринку за досліджуваній період, кризові явища, значно скоротили банківський кредитний портфель і це призвело до виникнення незадоволеного попиту на кредитні продукти та трансформувалося в помітну тенденцію збільшення обсягів кредитів наданих НБКУ. Правильний, конкурентний і прозорий розвиток кредитних відносин на кредитному ринку України вимагає чітко сформованих організаційно-правових і законодавчих заходів з боку державного регулятора для удосконалення інституційної структури ринку. Такі кроки призведуть до збільшення прозорості всіх кредитних процесів на ринку та в подальшому створять можливості для виходу внутрішніх учасників на міжнародні кредитні ринки.

Список використаних джерел

1. Арбузов С. Стан і перспективи розвитку грошово-кредитного ринку України / С. Арбузов, О. Щербак // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 6. – С. 3-8.
2. Барабаш Л. В. Розвиток кредитного ринку в Україні / Л. В. Барабаш, Н. В. Клименко // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань, 2016. – Вип. 89. – Ч. 2: Економічні науки. – С. 166–175.
3. Бечко В. П. Інноваційний розвиток кредитного ринку / В. П. Бечко, П. К. Бечко, Н. В. Бондаренко // Збірник наукових праць Уманського національного університету. Економічні науки. – 2021. – Вип. 98, Ч. 2. – С. 20–29.
4. Бикова О. В. Оцінка ефективності кредитної політики / О. В. Бикова, О. В. Марченко // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43) – С. 586-589.
5. Вовчак О. Д. Кредитні ресурси суб'єктів кредитного ринку: теоретико-методологічні підходи / О. Д. Вовчак, Г. В. Миськів // Вісник Національного банку України. Фінансовий ринок. – 2015. – № 3. – С. 35–39.
6. Гребінник Н. І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної політики. Стаття перша. Становлення монетарної політики в незалежній Україні / Н. І. Гребінник // Вісник НБУ. – 2007. – № 5. – С. 12-22.
7. Григораш Т. Ф. Актуальні проблеми грошово-кредитного ринку України / Т. Ф. Григораш // Інфраструктура ринку: Економіка та управління національним господарством. – 2019. – Вип. 31. – С. 99-104.
8. Грошово-кредитна та фінансова статистика / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ontrol/uk/publish>.
9. Дубина М. В. Особливості функціонування кредитної системи та її сучасний розвиток в Україні [Електронний ресурс] / М. В. Дубина, О. І. Гонга, І. А. Пархоменко // Фінансові дослідження. – 2017. – № 2 (3). – Режим доступу: <http://fr.stu.cn.ua/>
10. Коваленко В. В. Кредитний ринок України: проблеми та перспективи розвитку / В. В. Коваленко // Регіональна економіка та управління. – 2015. – № 3 (06). – С. 79-82.

11. Коваленко В. В. Кредитний ринок України: сучасні проблеми та перспективи розвитку / В. В. Коваленко // Науковий погляд: економіка та управління. – 2018. – № 3(61). – С. 90–96.

12. Колодізев О. М. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку кредитного ринку України / О. М. Колодізев, А. Л. Плюшкіна // Управління розвитком : збірник наукових праць. – 2018. – № 4 (194). – С. 148-154.

13. Мацелюх Ю. В. Інституційний аналіз функціонування та розвитку кредитного ринку / Ю. В. Мацелюх // Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 10 листопада 2018 р.): у 8 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2018. – Ч. 4. – С. 45-47.

14. Миськів Г. В. Функціонування та розвиток кредитного ринку України: дис. ... д-ра ек. наук: 08.00.08 / Г. В. Миськів. – Київ, 2016. – 451 с.

15. Непочатенко О. О. Банківське кредитування як важливий чинник стабілізації економіки країни / О. О. Непочатенко, Н. В. Бондаренко, С. А. Власюк // Збірник наукових праць уманського національного університету. – Умань, 2017. Вип. 90. – Ч. 2: Економічні науки. – С. 7–16.

16. Основні показники стану міжбанківського кредитного ринку [Електронний ресурс] / НБУ. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44580.

17. Петрашевська А. Д. Вплив війни на кредитний ринок України / А. Д. Петрашевська, В. В. Смелянська // Сучасні інформаційні технології та телекомунікаційні мережі: тези доп. учасників 55-ї наук.-практ. конф. молодих дослідників. – Одеса, 2023. – С. 195–198.

18. Підсумки діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права [Електронний ресурс] // Державний реєстр фінансових установ. – Режим доступу: www.dfp.gov.ua/733.html.

19. Рекуненко І. І. Періодизація розвитку грошового та кредитного ринків України / І. І. Рекуненко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 39. – С. 171–183.

20. Річні звіти НБУ (2013-2024) [Електронний ресурс] / Департамент статистики та звітності Генерального економічного департаменту Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog>.

21. Садчикова І. В. Сутність, особливості та функції інфраструктури кредитного ринку / І. В. Садчикова, В. С. Садчиков // Розвиток ринку фінансових послуг в умовах становлення цифрової економіки : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – С. 77-125.

22. Садчикова І. В. Теоретичні засади обґрунтування сутності поняття «кредитний ринок» / І. В. Садчикова // Науковий вісник Полісся. – 2021. – № 2. – С. 105–121.

23. Солоділова, К. В. Сучасний стан кредитування в Україні / К. В. Солоділова, О. В. Шафранова // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43). – С. 844-847.

24. Швець О. В. Статистична оцінка якості контролю кредитного ризику / О. В. Швець // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 828–832.

25. Шеверя Р. В. Вплив валютно-фінансових та кредитних інституцій на розвиток сучасного міжнародного бізнесу / Р. В. Шеверя, Д. М. Стебляк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2022. – № 43. – С. 168–172.

26. Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability / Maksym Dubyna, Olha Popelo, Artur Zhavoronok, Inna Lopashchuk, Maiia Fedyshyn // Public and Municipal Finance. – 2023. – Vol. 12, Issue 1. – Pp. 33-47. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.12\(1\).2023.04](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.12(1).2023.04).

27. Features of the Formation and Transformation of Household Credit Behavior Under Macroeconomic Instability / Maksym Dubyna, Valentyna Unynets-Khodakivska, Olena

Panchenko, Olena Bazilinska, Volodymyr Matskiv, Oleg Lobko // International Journal of Sustainable Development and Planning. – 2022. – Vol. 17, No. 7. – Pp. 2075-2087. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.17070>.

References

1. Arbuzov, S., Shcherbakova, O. (2012). Stan i perspektyvy rozvytku hroshovo-kredytnoho rynku Ukrainy [State and prospects of development of the monetary and credit market of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, (6), 3-8.
2. Barabash, L.V., Klymenko, N.V. (2016). Rozvytok kredytnoho rynku v Ukraini [Development of the credit market in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho universytetu sadivnytstva – Collection of scientific works of the Uman National University of Horticulture*, 89(2), 166–175.
3. Bechko, V.P. Bechko, P.K., Bondarenko, N.V. (2021). Innovatsiyni rozvytok kredytnoho rynku [Innovative development of the credit market]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Collection of scientific works of the Uman National University. Economic sciences*, 98(2), 20–29.
4. Bykova, O.V., Marchenko, O.V. (2017). Otsinka efektyvnosti kredytnoi polityky [Evaluation of the effectiveness of credit policy]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, (3(43)), 586-589.
5. Vovchak, O.D., Myskiv, H.V. (2015). Kredytni resursy subiektiv kredytnoho rynku: teoretyko-metodolohichni pidkhody [Credit resources of credit market subjects: theoretical and methodological approaches]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy. Finansovyi rynek – Bulletin of the National Bank of Ukraine. Financial market*, (3), 35–39.
6. Hrebinyk, N.I. (2007). Osnovni vikhy u formuvanni ta provedenni hroshovo-kredytnoi polityky. Stattia persha. Stanovlennia monetarnoi polityky v nezalezhnii Ukraini [Main milestones in the formation and implementation of monetary policy. Article one. Formation of monetary policy in independent Ukraine]. *Visnyk NBU – Bulletin of the NBU*, (5), 12-22.
7. Hryhorash, T.F. (2019). Aktualni problemy hroshovo-kredytnoho rynku Ukrainy [Current problems of the monetary and credit market of Ukraine]. *Infrastruktura rynku: Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom – Market infrastructure: Economics and management of the national economy*, 31, 99-104.
8. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. (n.d.). *Hroshovo-kredytna ta finansova statystyka [Monetary and credit and financial statistics]*. <https://bank.gov.ua/ontrol/uk/publish>.
9. Dubyna, M.V., Honta, O.I., Parkhomenko, I.A. (2017). Osoblyvosti funktsionuvannia kredytnoi systemy ta yii suchasnyi rozvytok v Ukraini [Peculiarities of the operation of the credit system and its modern development in Ukraine]. *Finansovi doslidzhennia – Financial researches*, (2(3)). <http://fr.stu.cn.ua>.
10. Kovalenko, V.V. (2015). Kredytnyi rynek Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku [Credit market of Ukraine: problems and development prospects]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia – Regional economy and management*, (3(06)), 79-82.
11. Kovalenko, V.V. (2018). Kredytnyi rynek Ukrainy: suchasni problemy ta perspektyvy rozvytku [Credit market of Ukraine: modern problems and development prospects]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia – Scientific view: economy and management*, (3(61)), 90–96.
12. Kolodiziev, O.M., Pliushkina, A.L. (2018). Analiz suchasnoho stanu ta perspektyv rozvytku kredytnoho rynku Ukrainy [Analysis of the current state and prospects for the development of the credit market of Ukraine]. *Upravlinnia rozvytkom: zbirnyk naukovykh prats – Management of development: collection of scientific papers*, (4(194)), 148-154.
13. Matseliukh, Yu.V. (2018). Instytutsiyni analiz funktsionuvannia ta rozvytku kredytnoho rynku [Institutional analysis of the functioning and development of the credit

market]. In *Aktualni pytannia ekonomiky, obliku, finansiv ta prava: Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – Current issues of economics, accounting, finance and law: International scientific and practical conference* (Vol. 4, pp. 45-47). TsFEND.

14. Myskiv, H.V. (2016). *Funktsionuvannia ta rozvytok kredytnoho rynku Ukrainy [Functioning and development of the credit market of Ukraine]* [Doctor dissertation].

15. Nepochatenko, O.O., Bondarenko, N.V., Vlasiuk, S.A. (2017). Bankivske kredytuvannia yak vazhlyvyi chynnyk stabilizatsii ekonomiky krainy [Bank lending as an important factor in the stabilization of the country's economy]. *Zbirnyk naukovykh prats umanskoho natsionalnoho universytetu – Collection of scientific works of the Uman National University*, 90(2), 7–16.

16. NBU. (n.d.). Osnovni pokaznyky stanu mizhbankivskoho kredytnoho rynku [Main indicators of the state of the interbank credit market]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44580.

17. Petrashevska, A.D., Smelianska, V.V. (2023). Vplyv viiny na kredytnyi rynek Ukrainy [Impact of the war on the credit market of Ukraine]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta telekomunikatsiini merezhi: 55 nauk.-prakt. konf. molodykh doslidnykiv – Modern information technologies and telecommunication networks: 55th scientific-practical conf. young researchers* (pp. 195–198).

18. Derzhavnyi reistr finansovykh ustanov [State Register of Financial Institutions]. (n.d.). *Pidsumky diialnosti kredytnykh spilok, inshykh kredytnykh ustanov ta yurydychnykh osib publichnoho prava [Results of activities of credit unions, other credit institutions and legal entities under public law]*. www.dfp.gov.ua/733.html.

19. Rekenenko, I.I. (2014). Periodyzatsiia rozvytku hroshovoho ta kredytnoho rynkiv Ukrainy [Periodization of the development of money and credit markets of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy – Problems and perspectives of the development of the banking system of Ukraine*, 39, 171–183.

20. Departament statystyky ta zvitnosti Heneralnoho ekonomichnoho departamentu Natsionalnoho banku Ukrainy [Department of Statistics and Reporting of the General Economic Department of the National Bank of Ukraine]. (n.d.). *Richni zvity NBU (2013-2024) [Annual reports of the NBU (2013-2024)]*. <http://www.bank.gov.ua/doccatalog>.

21. Sadchykova, I.V., Sadchykov, V.S. (2022). Sutnist, osoblyvosti ta funktsii infrastruktury kredytnoho rynku [The essence, features and functions of the infrastructure of the credit market]. In M.V. Dubyna (Ed.), *Rozvytok rynku finansovykh posluh v umovakh stanovlennia tsyfrovoi ekonomiky – Development of the financial services market in the conditions of the formation of the digital economy* (pp. 77-125). NU «Chernihivska politekhnikha».

22. Sadchykova, I.V. (2021). Teoretychni zasady obgruntuvannia sutnosti poniattia «kredytnyi rynek» [Theoretical principles of substantiation of the essence of the concept of "credit market"]. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin of Polissia*, (2), 105–121.

23. Solodilova, K.V., Shafranova, O.V. (2017). Suchasnyi stan kredytuvannia v Ukraini [Modern state of lending in Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, (3(43)), 844-847.

24. Shvets, O.V. (2016). Statystychna otsinka yakosti kontroliu kredytnoho ryzyku [Statistical assessment of the quality of credit risk control]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of the economy*, 11, 828–832.

25. Sheveria, R.V., Steblak, D.M. (2022). Vplyv valiutno-finansovykh ta kredytnykh instytutiv na rozvytok suchasnoho mizhnarodnoho biznesu [The influence of currency, financial and credit institutions on the development of modern international business]. *Naukovyi visnyk Uzh-horodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, (43), 168–172.

26. Dubyna, M., Popelo, O., Zhavoronok, A., Lopashchuk, I., Fedyshyn, M. (2023). Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability. *Public and Municipal Finance*, 12(1), 33-47. [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.12\(1\).2023.04](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.12(1).2023.04).

27. Dubyna, M., Unynets-Khodakivska, V., Panchenko, O., Bazilinska, O., Matskiv, V., Lobko, O. (2022). Features of the Formation and Transformation of Household Credit Behavior Under Macroeconomic Instability. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 17(7), 2075-2087. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.17070>.

Отримано 31.05.2024

UDC 336.77(477)

Iryna Sadchykova

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: aspirant_chstu@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5144-1306>

ResearcherID: [F-4936-2014](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306). **Scopus Author ID:** [57210807736](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306)

Olha Kalchenko

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: onkalchenko.2014@gmail.com. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-7120-9843>

ResearcherID: [H-2185-2014](https://orcid.org/0000-0002-7120-9843)

Olena Panchenko

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: pan68@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-8071-4983>

ResearcherID: [F-6779-2016](https://orcid.org/0000-0001-8071-4983)

CURRENT TRENDS OF DEVELOPMENT OF THE CREDIT MARKET OF UKRAINE

The article examines the stages of the historical formation of the credit market of Ukraine. The entities of the credit market of Ukraine are graphically displayed and described. The concept of "credit market" is detailed and formulated. The main functions of ensuring the normal functioning of the credit market of Ukraine are defined, in particular such as: market function, financial function, general-specific function. The structure of the credit market is analyzed, consisting of such main components as: borrowers, creditors, credit products, financial instruments, regulation and state supervision, risks and components of the credit market. The influence of institutional factors on the development of the credit market of Ukraine, which includes the following components: legislation and regulation, institutionality, competition, information infrastructure, political and economic structures, digital initiatives and fintech innovations, and international integration, was studied. The components of the strategic development of the credit market as a result of the implementation of innovative transformations are structured, represented by such elements as: creation of digital marketplaces, innovative transformation, segmentation of participants in credit relations, stimulation of demand for financial innovations, establishment of growth rate standards for credit innovations, creation of

innovative infrastructure, creation of an innovative ecosystem and modernization. The financial stress index of the credit market of Ukraine for the period 2013-2023 was determined and its dynamics were analyzed. Changes in production volume and company income are shown graphically, and how this affects the credit market is presented. The debt of non-banking financial companies is calculated and presented, and their role in the development of the modern credit market is determined. The market of real estate and mortgage lending is studied and their role in modern credit trends is reflected. The debt and credit burden on households was analyzed. The credit risk indicator is structured and its role in the planning of new types of credit products is highlighted. The dynamics of credit resources attracted by non-bank financial and credit institutions for the period 2013-2023 are reflected. The main types of risks of the credit market of Ukraine are presented and the role of risk management in solving problems related to risky operations of credit institutions is defined.

Key words: credit market, credit relations, credit, credit institution, financial and credit structure, credit program, financial and credit institutions, credit policy.

Fig.: 11. Table: 1. References: 27.